

Κρήτη μου....

Λήδα Ρουμάνη

Σήμερα θέλω να γράψω για την Κρήτη. Την Κρήτη μου. Δεν ξέρω γιατί. Μάλλον γιατί η Κρήτη είναι λίγο από μένα - ή πολύ από μένα τελικά.

Η Κρήτη είναι τα καλοκαίρια μου. Η ξενοιασιά μου. Η αίσθηση ότι μεγάλωσα, ότι μπορώ να κάνω πράγματα μόνη μου εγώ. Εγώ....

Τα πρώτα μου ταξίδια με το αεροπλάνο. Τα βαρετά ταξίδια με το πλοίο. Ήθελα πάντα να φτάσω γρήγορα και το πλοίο είχε το δικό του ρυθμό. Πάντα εκείνος με περίμενε. Πάντα ανυπομονούσα να τον δω. Να τους δω όλους δηλαδή. Το πλούσιο χαμόγελο του παππού. Η εύθραυστη και πνευματώδης γιαγιά. Η λιγόλογη καλή μας θεία. Τα καλοκαίρια στο λιμάνι. Στην αρχή στις ταβέρνες με τους "μεγάλους". Μετά στα μπαράκια μόνες μας. Τα πρώτα ξενύχτια. Τα πρώτα ποτά. Οι ατέλειωτες ώρες στην παραλία. Το τάβλι που δεν έμαθα. Η Πύλη της Άμμου. Τα ταξίδια με το ΚΤΕΛ για τις πιο μακρινές παραλίες. Οι ντολμάδες κι ο ντάκος με τη μυζήθρα. Σιχαινόμουνα πάντα τη φέτα. Λάτρευα την μυζήθρα. ήμουν Χανιώτισσα εγώ. Εγώ....

Η τσικουδιά. Άπειρα σφηνάκια τσικουδιά. Το μέλι κι οι γραβιέρες. Τα καλτσούνια να βγαίνουν απ' το φούρνο κι απ' τη λαχτάρα και τις μυρωδιές τόση ώρα τα τρως με τη μία και να σου καίνε τον ουρανίσκο. Τα γέλια στο μπαλκόνι κι οι ιστορίες από τα παλιά που δεν τις χόρταινες. Παρέες στο Καρνάγιο. Τότε που 'τανε μικρό και νεοφώτιστο. Τώρα σήκωσε ψηλά τον αμανέ. Ψάρι στην Αγία Κυριακή. Τραπεζώματα ατελείωτα. Μαντινάδες. Τρύγος. Παρέες. Μεθύσια. Γιορτή κρασιού. Πεντοζάλης και χανιώτικος συρτός. Πάντα σκράπας ήμουνα! Γκαζόζα σα τσιχλόφουσκα. Γαλακτομπούρεκο απ' το θείο Κυριάκο. Παρέα με τον παππού πάντα. Αβρονιές και στίφνος - θεόπικρο χόρτο παππού! Στάκα - βαρυστομάχιασα και συνεχίζω! Τέσσερις εποχές και Street. Μαγκιά στο Portocali. Μαγκιά στον Μύλο μετά. Στην Κρήτη με την μαμά και τον μπαμπά. Μετά μόνη μ' εκείνον να με προσέχει, να μου μαθαίνει πολλά. Πιο μετά με τον Θ. Αισχάτως και με την κόρη μας. Τώρα όμως εκείνος δεν είναι εκεί. Κι άλλαξε κι η Κρήτη. Άλλαξα κι εγώ. Εγώ....

Αρώματα του Ψηλορείτη. Θυμάρι. Ζωντανά να σου κόβουνε το δρόμο. Φαράγγι της Σαμαριάς. Ξημέρωμα κι η δροσεράδα του. Κατάβαση. Αγγίζεις τις δυο άκρες του φαραγγιού. Αισθάνεσαι Τιτάνας. Είσαι μικρός όμως στ' αλήθεια. Αγαλλίαση στην Αγιά Ρουμέλη. Βουτιά στο στόχο. Ξημέρωμα στην παραλία. Μιλάς με τ' αστέρια. Δεν τα μετράς. Δεν έχει νόημα. Ηλιοβασίλεμα στους Βενιζέλους. Κερί αναμμένο στο ξωκλήσι. Φρουτοχυμοί στην Όστρια. Μετά το κόψαμε και πηγαίναμε στην Κουκουβάγια. Πιο καινούριο. Ο νέος είναι ωραίος - κι ο παλιός αλλιώς. Κνωσός. Μεγαλείο. Περηφάνια. Παραμύθι. Αριάδνη και Μινώταυρος. Η Πεντάμορφη και το τέρας. Πού ξέρεις; Κι ο Ερωτόκριτος να τραγουδά στην Αρετούσα. Κάθε στίχος ηλεκτροσόκ. Ξυλούρης. Ερωτόκριτος με τη φωνή του. Έχω φύγει. Έφυγα. Εγώ....

Βόλτες στα πλακόστρωτα της παλιάς πόλης στα Χανιά. Βήμα βήμα τα σοκάκια τα 'μαθες πια απ' έξω κι ανακατωτά. Βουτιές στα Φαλάσαρνα. Ανεμοθύελλες στην Παλιόχωρα. Σινεμά στον Κήπο. Γιασεμί παντού. Είχα ποτίσει. Βαρκάδα στον Πλακιά. Έχει πανσέληνο. Σούγια και Λουτρό. Κιθάρες ως τα ξημερώματα. Συναυλίες στην Τάφρο. Συναυλία στον Φιρκά. Θαρρώ του Μητροπάνου ήτανε. Λύγισε εκείνος. Στην αγκαλιά μου λύγισε κι έκλαψε. Ίδιος ο Ψηλορείτης. Μα έκλαψε. Εκεί στο λιμάνι. Σε σένα έκλαψε για τον αποχαιρετισμό, για το χωρισμό. Λίγα χρόνια μετά έκλαψα κι εγώ στο ίδιο σημείο για εκείνον. Εγώ....

Κολυμπάρι. Μοναστήρι. Καμάρι. Η θεία Χρυσάνθη γριά στο ασπρισμένο πεζοδρόμιο. Δεκαπενταύγουστος. Γιορτή. Η μάνα μου περπάταγε σ' αυτούς τους δρόμους κάποτε. Σ' αυτά τα άγρια νερά κολύμπαγε. Μου 'δείξανε και το σπίτι της. Προσπάθησα να τη φανταστώ. Τόπος μου και αυτός και θέλω να τον χορτάσω. Ποτέ δεν έχω αρκετό χρόνο εγώ. Εγώ....

Θέρισσος. Επανάσταση. Ανάσταση. Βενιζέλος. Πολλές στροφές. Πορτοκαλιά χρώματα στην ατμόσφαιρα, προχωρημένο απόγευμα. Πράσινο. "Πωλείται μέλι" στο δρόμο - σήμερα πωλείται γη μόνο, real estate που λέμε. Φτάνεις στο χωριό. Κοτέτσια και μαντριά. Ταβέρνες. Εκκλησία μεγάλη και πιο πέρα μια πιο μικρή. Βάφτιση. Της κόρης μου. Εκεί. Κι εγώ καμάρωνα και μεγάλωνα κι άλλο εγώ. Εγώ.....

Θα μπορούσα να γράφω ώρες για την Κρήτη και πάντα να 'χω κάτι καινούριο να πω. Πόσα είπα και πόσα δεν είπα. Πόσα ξέχασα και πόσα θυμάμαι. Και πόσα θα 'χω ακόμα να λέω. Για την Κρήτη. Εγώ. Η Κρήτη. Εγώ....

Minha Creta...¹

Lida Roumani

Hoje quero escrever sobre a minha Creta. Não sei por quê. Talvez porque Creta seja um pouco minha – ou muito minha, enfim.

Creta são os meus verões. Os meus sossegos. A sensação de que cresci, de que eu sozinha posso fazer coisas. Eu...

As minhas primeiras viagens de avião. As entediadas viagens de navio. Queria sempre chegar rapidamente e o navio tinha seu ritmo próprio. E sempre ele me esperava. Sempre me impacientava para vê-lo. Isto é, para vê-los todos. O rico sorriso do vovô. A frágil e espirituosa vovó. A tia boa e de poucas palavras. Os verões no porto. No princípio, nas tavernas, com os “mais velhos”. Depois, nos barezinhos, só nós. As primeiras noites. As primeiras bebidas. As intermináveis horas na praia. Os dolmádes e o dákos com o mizithra. Destastava sempre o feta. Adorava o mizithra. Era eu chaniótissa. Eu...

A tsikoudiá². Os infinitos copinhos de tsikoudiá. O mel e os queijos gravieras. As kaltsúnias que vinham do forno e o prazer e os aromas do momento em que se come de uma vez se gravam no paladar. Os risos nas varandas e as histórias de antigamente que não se aguenta. Amigos no Estaleiro. Quando era, então, jovem e inexperiente. Agora sobe alto o som do amané. Peixes em Santa Kiriakí. Jantares intermináveis. Serenatas. Colheitas. Amigos. Embriagues. Festa do vinho. Pentozális³. Sirtós de Chaniá⁴. Sempre fui burra. Cheia de ares, como uma goma de mascar. Galaktoburico do tio Kiriákos. Em companhia do vovô sempre. Aspargos selvagem e erva-moura – verdura divinamente amarga do vovô! Staka⁵ - tive indigestão e continuo tendo! Quatro estações e Street. Esperteza no Portocali. Esperteza no Mylo depois. Em Creta com a mamãe e o papai.

---

¹ Tradução de Fernanda Lemos de Lima para Το Ελληνικό Βλέμμα.

² Rakí

³ Dança folclórica de Creta.

⁴ Idem, mas especificamente de Chaniá.

⁵ Queijo branco cretense.

Depois sozinha com aquele que me protege, que fez com que eu me conhecesse muito. Um pouco depois, com Th. Eschátos e nossa filha. Agora também ele não está lá. E mudou também Creta. Mudei também eu. Eu...

Os aromas do Psiloriti⁶. Tomilho. Vivamente, cortávamos o caminho por você. O desfiladeiro de Samaria. O amanhecer e seu frescor. Descida. Corta os dois extremos do cânion. Sente-se um Titã. E você, entretanto, é pequeno na verdade. Exultação na Santa Roumeli. Mergulho no alvo. Amanhecer na praia. Você fala com as estrelas. Não as conta. Não faz sentido. Pôr do sol nos Venizelos. Vela acesa na ermida. Sucos de fruta na Óstria. Depois o cortávamos e íamos à Koukouvágia. Mais novo. O novo é belo – e o antigo, de outra forma. Knossos. Grandeza. Orgulho. Conto de fadas. Ariadne e Minotauro. A bela e a Fera. Quem sabe? E o Erotócritos vai cantar para Aretusa. Cada verso um choque elétrico. Xilóúris⁷. Erotócritos com a sua voz. Havia partido. Parti. Eu...

Voltas na calçada da Cidade Antiga de Chaniá. Passo a passo aprende as ruelas de cor e de traz para frente. Mergulhos nas Falársanas. Vendavais em Palióchora. Cinema no Jardim. Jasmim em todos os lugares. Eu tinha bebido. Passeio de barco em Plakiá. Havia lua cheia. Sougia e Loutró. Violões até de madrugada. Shows em Táfro. Show em Firká. Acho que foi do Mitropános. Ele se voltou. Para o meu abraço ele se voltou e chorou. O mesmo monte Ida. Mas chorou. Ali no porto. Por você, chorou pela despedida, pela separação. Poucos anos depois, chorei também eu no mesmo lugar por causa dele. Eu....

Kolymbári. Monastiri. Kamári. A tia Chrysanthi velha na rua embranquecida. Quinze de agosto⁸. Festa. A minha mãe andava por algum lugar dessas ruas. Nessas águas selvagens nadava. Mostrou-me a sua casa também. Eu procurava a imaginar. Esse lugar também é meu e quero dele me saciar. Nunca tenho tempo suficiente. Eu....

Thérissos. Revolução. Ressureição. Venizélos. Muitas mudanças. Cor laranja na atmosfera, fim de tarde. Verde. “Vende-se mel” na estrada – hoje vende-se terra apenas, real state como chamamos. Chega ao povoado. Galinheiros e currais. Tavernas. Uma

---

⁶ Monte.

⁷ Cantor cretense.

⁸ Festa religiosa nacional grega.

igreja grande e, mais à frente, uma menor. Batismo. Da minha filha. Lá. E eu me orgulhava e crescia um outro eu. Eu....

Eu poderia escrever horas sobre Creta e sempre teria algo novo a dizer. O quanto falei e o quanto não falei. O quanto esqueci e do quanto lembrei. E quanto ainda tenha a dizer. Sobre Creta. Eu. Creta. Eu....